

Sygn. akt II CSK 689/17

POSTANOWIENIE

Dnia 10 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa M. M. i P. Z.
przeciwko Skarbowi Państwa - reprezentowanemu przez Starostę P., Wojewodę M.
i Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad w Warszawie oraz Miastu
Gminie P. i Przedsiębiorstwu Komunikacji Samochodowej Spółce Akcyjnej z
siedzibą w C.
o ustalenie i zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 10 kwietnia 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 9 maja 2017 r., sygn. akt I ACa ../17,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i zasądza od powodów na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii
Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwoty po 5.400
(pięć tysięcy czterysta) zł od każdego z nich tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powodowie wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 9 maja 2017 r. oddalającego ich apelację od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 12 grudnia 2014 r. Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Starostę Powiatu P., Wojewodę M. i Dyrektora Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w Warszawie, Miastu Gminie P. oraz Przedsiębiorstwu Komunikacji Samochodowej Spółce Akcyjnej z siedzibą w C. o ustalenie i zapłatę.

W sprawie ustalono, że poprzedniczka prawna powodów była osobą, do której odnosi się przepis art. 2 ust. 1 lit. b dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. W ocenie Sądów obydwu instancji powodowie nie zdołali udowodnić, że okoliczności złożenia przez nią deklaracji wobec władz niemieckich lub postawa okazywana podczas okupacji miałyby znieść skutki działania dekretu.

W skardze kasacyjnej powodowie zarzucili naruszenie art. 2 ust. 1 lit. b dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, art. 3 k.p.c., art. 232 k.p.c. w zw. z art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 233 k.p.c., art. 228 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 398²⁰ k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 102 k.p.c. We wnioskach żądali uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi Skarb Państwa zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wnosił o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpatrzenia, ewentualnie jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, służy ochronie interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, umożliwia także uchylenie orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych. Nie będąc ogólnie dostępnym środkiem zaskarżenia orzeczeń umożliwiającym rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej, poddawana jest wstępnej ocenie w ramach tzw. przedsądu, ustanowionej w art. 398⁹ k.p.c., mającej za cel zbadanie,

czy spełnia przesłanki przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania.

Skarżąca wskazała, że potrzebę rozpatrzenia swojej skargi wiąże z wystąpieniem przesłanek z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Zdaniem skarżących w sprawie występuje konieczność wykładni pojęcia „obywatela polskiego narodowości niemieckiej”, o którym mowa w art. 2 ust. 1 lit. b dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej. Wskazali także na istotne zagadnienia prawne związane z problematyką ciężaru dowodu okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy oraz kontradiktoryjnością procesu cywilnego. Ponadto, w ich ocenie skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ nieruchomości mogła zostać znacjonalizowana w trybie dekretu jedynie po wykazaniu przez stronę pozwaną, że E. T. spełniała przesłanki opisane w art. 2 ust. 1 lit. b dekretu.

Odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wskazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi wątpliwości interpretacyjne, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów; rozbieżności te należy przytoczyć. Muszą to być rozbieżności wykładni przepisu prawa, a nie rozbieżności w jego stosowaniu. Należy też wyjaśnić dlaczego dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z dnia 8 lipca 2008, I CSK 111/08; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 325/11; z dnia 4 kwietnia 2012 r., III SK 39/11; z dnia 26 kwietnia 2012 r., III SK 43/11, niepublikowane).

Wskazany przez skarżących przepis został już jednak należycie wyłożony, a przedstawione zagadnienie prawne nie ma cechy nowości, ponieważ również było przedmiotem wielu wypowiedzi orzeczniczych, a powód nie przedstawił okoliczności ani argumentów uzasadniających zmianę ukształtowanych poglądów.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że samo zgłoszenie przynależności do narodowości niemieckiej nie jest równoznaczne z zakwalifikowaniem do kategorii "obywateli polskich narodowości niemieckiej" w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. b dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu

reformy rolnej (zob. wyroki z dnia 5 listopada 2002 r., III CKN 273/01, nie publ., z dnia 6 lutego 2008 r., II CSK 434/07, nie publ. i z dnia 24 sierpnia 2011 r., IV CSK 602/10, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2013 r., II CSK 449/12, OSNC - ZD 2014, nr 3, poz. 43). Nie jest zatem wyłączona możliwość wykazywania, że zgłoszenie nastąpiło z innych przyczyn niż poczucie przynależności do narodowości niemieckiej. Zgłoszenie przynależności do narodowości niemieckiej powinno być oceniane na gruncie omawianego przepisu z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących zgłoszeniu, takich jak motywacja danej osoby, jej zachowanie wobec Polaków, manifestowany stosunek do polskości oraz postawa wobec okupanta.

Z uwagi na sankcyjny charakter przepisu art. 2 ust. 1 lit. b dekretu o reformie rolnej i odczucia społeczne występujące w czasie wdrażania reformy rolnej, obywatel polski, który zgłosił przynależność do narodowości niemieckiej bez istotnego przymusu, przez wzgląd na uzyskanie przywilejów, dał tym samym wyraz braku poczucia przynależności do narodu polskiego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2002 r., III CKN 273/01, nie publ.).

W wyniku przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego ustalono szereg okoliczności, które przemawiały zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść E. T. Ocena zebranych dowodów i ustalenie na ich podstawie stanu faktycznego podlegającego osądowi należała to sądów *meriti* i uchyła się spod kognicji Sądu Najwyższego ze względu na zakaz ujęty w art. 398³ § 3 k.p.c.

Nie można także podzielić stanowiska strony skarżącej, jakoby zagadnienie ciężaru dowodu i kontradiktoryjności procesu stanowiło istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Kwestie te były już przedmiotem szerokiego orzecznictwa Sądu Najwyższego, co dostrzegli sami skarżący. Kwestie ciężaru dowodowego pośrednio rozstrzygnął już także Sad Najwyższy w wydanym w niniejszej sprawie wyroku a dnia 18 kwietnia 2013 r. (sygn. II CSK 449/12), uchylającym pierwsze orzeczenie merytoryczne Sadu Apelacyjnego . Sąd Najwyższy wyjaśnił w uzasadnieniu tego wyroku, że nie jest wykluczona możliwość wykazywania, iż zgłoszenie przynależności do narodowości niemieckiej nastąpiło z innych przyczyn niż poczucie tej przynależności, albo że jego postawa uzasadniała potraktowanie go mimo dokonanego zgłoszenia w sposób wyjątkowy.

Oczywiste jest, że okoliczności te wykazać musi strona, która wywodzi z nich korzystne dla siebie skutki.

Odnośnie do przesłanki oczywistej zasadności skargi należy z kolei przypomnieć, że sytuacja taka występuje w szczególności wtedy, gdy bez wątpienia miały miejsce uchybienia, na które powołuje się skarżący i jest pewne, że miały one wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia albo podniesione zarzuty oczywiście uzasadniają wniesiony środek zaskarżenia. Skarżący musi zatem wykazać, że wyrok zapadł z oczywistym, rażącym naruszeniem przepisów prawa lub podstawowych zasad obowiązujących w praworządnym państwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2008 r., III CSK 110/08, nie publ.). Nie może przy tym budzić wątpliwości i to, że wydane orzeczenie jest – na skutek stwierdzonego naruszenia – oczywiście błędne. Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie potwierdza stanowiska o oczywistej zasadności tej skargi. Znaczny upływ czasu, który odbił się na zakresie materiału dowodowego, podlegającego ocenie, pozwolił na odtworzenie faktów nie dających jednoznacznego obrazu sytuacji. Przyjęcie w tym stanie rzeczy konsekwencji wynikających z art. 6 k.c. nie stanowi naruszenia tego przepisu i to o rażącym charakterze.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z treści art. 98 § 1 i 3, z art. 99, art. 108 w zw. art. 398²¹, art. 391 § 1 k.p.c. oraz z § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

kc

aj